

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ**

СЛОБОДЯН НАТАЛІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 658.5:364.48

**УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ СОЦІОГУМАНІТАРНОЮ
КОМПОНЕНТОЮ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО
ПІДПРИЄМСТВА**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Тернопіль – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
Андрушків Богдан Миколайович,
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя Міністерства освіти і науки України,
завідувач кафедри менеджменту інноваційної
діяльності та підприємництва

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
Куценко Віра Іванівна,
Державна установа «Інститут економіки
природокористування та сталого розвитку
Національної академії наук України»,
головний науковий співробітник відділу
соціоекологічних проблем сталого розвитку

кандидат економічних наук
Мулярчук Лариса Михайлівна,
Приватний вищий навчальний заклад
«Тернопільський комерційний інститут»,
доцент кафедри комерційної діяльності

Захист відбудеться «___» _____ 2015 р. об ___ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 58.052.05 у Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя Міністерства освіти і науки України за адресою: 46008, м. Тернопіль вул. Білогірська, 50, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя за адресою: 46001, м. Тернопіль, вул. Руська, 56.

Автореферат розісланий «___» _____ 2015 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.М. Мельник

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В Україні на даний час спостерігається складний процес економічних і соціальних перетворень. Особливих форм вони набувають в соціогуманітарній компоненті господарської діяльності промислових підприємств. Пропоновані науковцями і практиками розробки у цій сфері, в багатьох випадках, допомагають уникнути хибних управлінських рішень та забезпечити ефективний перехід господарської системи до надійних соціально-трудових відносин, не оминаючи категорію якості життя.

Актуальність дослідження, у зв'язку зі вступом України до ЄС, обумовлена новими перспективами соціогуманітарного розвитку, який нині переживає період формування і значною мірою визначається пошуком і залученням новітніх інноваційних інструментів та шляхів виходу із сучасної затяжної економічної та соціальної кризи.

Теоретико-методичні основи удосконалення управління соціогуманітарним розвитком промислового підприємства були частково закладені Е. Карнегі, Джоном Д. Рокфеллером, Е. Вудом, Хоуардом Р. Боуеном. Формування сучасного уявлення про людський капітал досліджували такі вітчизняні вчені: В. Адріанова, В. Антонюк, Л. Безтілесна, Б. Генкін, О. Грішнова, А. Добринін, С. Дятлов, Т. Кір'ян, М. Критський, Ю. Куліков, Г. Левчунь, Є. Лібанова, С. Мартинюк, Т. Міщук, О. Соколова, В. Чекаловець. Пошук ефективних механізмів управління соціальним розвитком виробничих колективів здійснювали багато вітчизняних учених, найвагоміший внесок зробили О. Амоша, Б. Андрушків, С. Бандур, Д. Богиня, О. Власюк, Б. Гаврилишин, В. Герасимчук, Д. Долішній, Н. Кирич, А. Колот, В. Куценко, Ю. Краснов, Н. Космарова, Д. Козенков, В. Лич, Е. Лібанова, Л. Мулярчук, В. Новіков, О. Новікова, В. Нижник, С. Пірожков, Д. Ядранський.

У програмі розвитку України на найближчу перспективу підкреслюється, що одним із найважливіших завдань є перетворення соціальної сфери та сфери послуг (обслуговування в умовах промислового виробництва) у надійно і якісно працюючу галузь національної економіки. З огляду на це, на сучасному етапі, зусилля науковців повинні бути спрямовані на удосконалення управління соціогуманітарною компонентою господарської діяльності промислового підприємства, подальший розвиток і поліпшення якості продукції, робіт і послуг, вдосконалення їх структури, розширення номенклатури та асортименту, як чинників повнішого задоволення запитів працівників в обслуговуванні, підвищення добробуту і культурного рівня життя народу.

Таким чином, існує об'єктивна необхідність подальшого дослідження цієї проблематики, розробки і вдосконалення організаційно-економічного механізму управління соціогуманітарною компонентою господарської діяльності в умовах промислового підприємства. Власне, невідпрацьованість зазначених проблем зумовила вибір теми дисертаційної роботи, її головну мету та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційної роботи відповідає науковому напрямку кафедри менеджменту інноваційної діяльності та підприємництва і є складовою науково-дослідних робіт Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, зокрема: № ВК 38-12 «Організаційно-економічний механізм управління ресурсним

потенціалом підприємств сфери послуг в умовах трансформаційної економіки» (номер державної реєстрації 0112U002208) та № ВК 30-11 «Інноваційні підходи в управлінні економікою підприємств у сучасних умовах» (номер державної реєстрації 0111U002591), у контексті яких автор запропонувала шляхи вдосконалення управління соціогуманітарним розвитком промислових підприємств в умовах економічних трансформацій (довідка від 22.04.2015 № 2/28-1117). Тема дисертації відповідає національним соціально-економічним пріоритетам і напрямам упровадження сучасної соціальної економіки та політики в державі.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розвиток теоретико-методичних основ і розробка практичних рекомендацій з підвищення ефективності управління соціогуманітарним розвитком промислового підприємства як компонентом його господарської діяльності.

Реалізація мети зумовила необхідність виконання таких завдань:

- розкрити сутність економічної категорії «управління соціогуманітарним розвитком промислового підприємства» як компонентом господарської діяльності з виділенням основних завдань, закономірностей та принципів;
- розглянути та систематизувати основні вітчизняні та зарубіжні підходи до управління соціогуманітарним розвитком з метою їх практичного використання в умовах промислового підприємства;
- визначити перелік чинників і оцінити ступінь їх впливу на ефективність управління соціогуманітарним розвитком промислових підприємств;
- запропонувати модель формування оптимального складу об'єктів соціогуманітарної інфраструктури промислових підприємств;
- адаптувати методичний підхід до оцінювання індексу людського розвитку і стану соціогуманітарного розвитку промислових підприємств;
- сформувати організаційно-економічний механізм та практичні заходи до удосконалення управління соціогуманітарним розвитком промислових підприємств;
- розробити методику визначення економічної та соціальної ефективності соціогуманітарних заходів у розвитку промислових підприємств в умовах суспільної та ринкової нестабільності.

Об'єктом дослідження є процес вдосконалення управління соціогуманітарним розвитком промислового підприємства як компоненти його господарської діяльності в умовах трансформаційної економіки.

Предметом дослідження є теоретичні основи і практичні аспекти підвищення соціогуманітарної ефективності діяльності підприємств.

Методи дослідження. Теоретичною і методологічною основою дослідження послужили фундаментальні положення сучасної економічної теорії, результати наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних учених у сфері управління та організації медико-профілактичного, комунально-побутового та культурологічного обслуговування трудових колективів в умовах промислових підприємств. У ході дослідження застосовувалися як традиційні методи економічних досліджень, так і специфічні, котрі дають змогу в умовах структурної перебудови економіки виробити якісно нові підходи до дослідження теоретичних і практичних аспектів управління соціогуманітарним розвитком промислових підприємств. Для вирішення

сформульованих завдань використовувались такі методи дослідження: структурно-логічний та системний аналіз (для уточнення й визначення змісту понять – підрозділ 1.1); монографічний та абстрактно-логічний (для формування теоретичних засад організації обслуговування трудових колективів – підрозділи 1.2, 1.3); аналіз, синтез, системний підхід (з метою оцінювання якості медико-профілактичного, комунально-побутового та культурологічного обслуговування трудових колективів – підрозділи 2.2, 3.3); економіко-статистичний і порівняльний (для аналізу ресурсного забезпечення соціогуманітарного розвитку – підрозділ 2.1, 2.2); метод групування (для відбору показників-індикаторів оцінювання якості соціогуманітарного обслуговування – підрозділ 3.1); факторний аналіз та моделювання (для розроблення шляхів удосконалення механізмів організації медико-профілактичного, комунально-побутового та культурологічного обслуговування – підрозділи 3.1, 3.3); метод парних порівнянь на основі багатовимірного шкалювання (для побудови пріоритетного ряду факторів, що впливають на соціальну ефективність розвитку колективів промислових підприємств – підрозділи 2.2, 3.1, 3.3); таксономічний аналіз (для визначення стану соціогуманітарного розвитку промислових підприємств – підрозділ 2.3); методи прогнозування (для розробки прогнозу соціогуманітарного розвитку підприємств – підрозділ 3.3); метод експертної оцінки ризиків (для оцінювання величини соціальних ризиків економічного розвитку підприємств – підрозділ 3.3), графічний і табличний методи (для наочного представлення отриманих результатів дослідження – розділи 1, 2, 3).

Інформаційною базою дослідження послужили законодавчі та нормативно-правові акти Верховної Ради України, Укази Президента і Постанови Кабінету Міністрів України, а також наукові публікації вітчизняних і зарубіжних учених, присвячені проблемам управління соціогуманітарним розвитком промислових підприємств, економічна та соціальна література і періодичні видання, статистичні матеріали Державної служби статистики України, Головного управління статистики у Тернопільській області, сайти періодичних видань, дані соціологічних опитувань, а також результати досліджень, які виконала автор особисто.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в науковому обґрунтуванні теоретико-методичних засад удосконалення управління соціогуманітарним розвитком промислового підприємства як компонентом господарської діяльності в умовах нестабільного суспільства та трансформаційної економіки, формування організаційно-економічного механізму функціонування обслуговуючих трудовий колектив структур та розроблення практичних рекомендацій щодо застосування інноваційних підходів до соціогуманітарного управління на промислових підприємствах, які полягають у наступному:

вперше:

- у контексті організаційно-економічного механізму розроблено модель формування оптимального складу об'єктів соціогуманітарної інфраструктури промислових підприємств, яка ґрунтується на комбінуванні при їх виборі, що дасть змогу вирішити проблему у наступному варіанті: постановка мети, оцінка ситуації, виявлення проблем та прийняття управлінських рішень;

удосконалено:

– методичні підходи до оцінювання впливу чинників зовнішнього та внутрішнього середовища на ефективність управління соціогуманітарним розвитком промислових підприємств з урахуванням рівня якості медико-профілактичного, комунально-побутового та культурологічного обслуговування, максимізації рівня соціальної захищеності членів колективу підприємства;

– метод оцінювання соціальної та економічної ефективності соціогуманітарних заходів у розвитку промислових підприємств;

набули подальшого розвитку:

– зміст економічної категорії «управління соціогуманітарним розвитком промислового підприємства» як компонентою господарської діяльності з урахуванням інтересів соціальних партнерів для підвищення соціально-економічної ефективності господарської діяльності підприємств та досягнення їх соціальної стабільності;

– алгоритм оцінювання індексу людського розвитку на основі інтегрального показника та стану соціогуманітарного розвитку промислового підприємства, як триєдиного процесу розвитку комунально-побутового, медико-профілактичного та культурологічного обслуговування, що дозволяє системно охарактеризувати це явище на мікрорівні та визначити його кількісно.

Практичне значення одержаних результатів полягає у широких можливостях використання розробок для стабілізації роботи промислових підприємств та підвищення якості комунально-побутового, медико-профілактичного та культурологічного обслуговування трудового колективу в умовах виробництва. Прикладний аспект підтверджується практичним застосуванням окремих положень та результатів дослідження у державних установах та на підприємствах різних галузей і підтверджується відповідними довідками, серед яких: ОСП «Корпорація Ватра» (довідка від 28.10.2014 № 157), ТДВ «Булат» (довідка від 7.11.2014 № 75), Академії соціального управління (довідка від 27.08.2014 № 27). Запропоновані автором методи та засоби вирішення завдань з вдосконалення організації соціогуманітарних процесів підприємства і заходи щодо підвищення рівня соціогуманітарного розвитку підприємств використані ТОВ «Інфотехцентр» ЗРЦІТ (довідка від 14.11.2014 № 9).

Основні результати дослідження використовуються у навчальному процесі у Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя при викладанні дисциплін: «Управління конкурентоспроможністю», «Інноваційний менеджмент», «Організація виробництва» (довідка від 03.11.2014 № 2/28-3023), у Тернопільському медичному університеті імені І.Я. Горбачевського при викладанні дисциплін: «Основи економічної теорії», «Економіка охорони здоров'я» (довідка від 16.10.2014 № 02/4671), у Чортківському державному медичному коледжі при викладанні навчальних дисциплін соціально-економічного циклу (довідка від 18.11.2014 № 420), у Борщівському агротехнічному коледжі при викладанні циклу економічних та спеціальних дисциплін (довідка від 19.11.2014 № 497).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійною науковою працею. Усі наукові результати, наведені у дисертації, автор отримала особисто. З

наукових праць, опублікованих у співавторстві, в роботі використані лише ті ідеї та положення, які є індивідуальним внеском автора.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційного дослідження доповідалися на міжнародних, всеукраїнських та інших наукових і науково-практичних конференціях, серед яких: X Наукова конференція Тернопільського державного технічного університету імені Івана Пулюя (Тернопіль, 17-18 травня 2006 р.); XVIII Наукова конференція Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя (Тернопіль, 29-30 жовтня 2014 р.); III Міжнародна науково-технічна конференція молодих учених та студентів «Актуальні задачі сучасних технологій» (Тернопіль, 19-20 листопада 2014 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми та перспективи розвитку теорії і практики обліку, контролю, економічного аналізу і статистики» (Тернопіль, 5 грудня 2014 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження опубліковано у 12 публікаціях (9,5 друк. арк.), зокрема в одній колективній монографії (особисто авторові належить 4,56 друк. арк.), 3 статтях у наукових фахових виданнях України (1,88 друк. арк.), 3 статтях у наукових виданнях України, що включені до переліку міжнародних наукометричних баз (2,65 друк. арк.), 5 тез доповідей у збірниках та матеріалах міжнародних та внутрівузівських науково-практичних конференцій (0,41 друк. арк.).

Структура та обсяг роботи. Дисертаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 266 сторінок, з них основний текст 235 сторінок, який охоплює 17 таблиць (з них 3 займають повні сторінки) та 19 рисунків (з них 6 займають повні сторінки), список використаних джерел, що налічує 206 найменувань на 22 сторінках, 7 додатків на 9 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, надано інформацію щодо апробації результатів дисертаційної роботи.

У першому розділі «**Теоретичні основи управління соціогуманітарною компонентою господарської діяльності промислового підприємства**» розкрито зміст, принципи і мету організації управління соціогуманітарним розвитком промислового підприємства як його господарської компоненти, дано загальну характеристику досвіду управління соціогуманітарним розвитком підприємства у Європейському контексті, розглянуто алгоритм формування інформаційної бази дослідження ефективності господарської діяльності промислового підприємства та її соціогуманітарної компоненти.

В умовах динамічних політичних, економічних та соціальних перетворень особливо важливими стали проблеми у соціогуманітарній сфері. Найбільше зазначена проблематика стосується посттоталітарних країн з перехідною економікою, до яких належить і Україна.

В Україні особливої актуальності набула проблема соціогуманітарного

обслуговування у виробничих умовах. Це зумовлено тим, що система соціального захисту, яка діяла в колишньому СРСР, виявилася несумісною з принципами ринкової економіки і була повністю зруйнована. Участь держави в управлінні соціогуманітарним розвитком в умовах підприємства звелася до мінімуму. Водночас встановлено: більшість підприємств, організацій і установ не в змозі самостійно забезпечити належного рівня не лише соціального захисту своїх працівників, а і медико-профілактичного, культурологічного та комунально-побутового обслуговування. Дотепер не створено нової системи соціального обслуговування в умовах промислових підприємств, адекватної ринковому середовищу, через складні соціально-економічні процеси, що супроводжуються зростанням безробіття, зuboжінням значних верств населення, збільшенням заборгованостей за соціальними виплатами, соціальним розшаруванням суспільства, скороченням тривалості життя, що в кінцевому підсумку призводить до значних втрат трудових ресурсів. Виходячи з цих умов, у дисертаційній роботі запропоновано структуру категорії «управління соціогуманітарним розвитком промислового підприємства» (рис.1).

Рис. 1. Структура категорії «управління соціогуманітарним розвитком промислового підприємства»

Зарубіжний досвід управління соціогуманітарним розвитком промислових підприємств показує, що ефективна соціальна політика, прозорість компанії щодо

відносин з персоналом в умовах ЄС зумовлює зростання фінансових показників діяльності підприємства.

У загальному вигляді алгоритм проведеного у роботі дослідження процесів соціогуманітарного розвитку промислових підприємств і розробки ефективного механізму його управління можна представити таким способом (рис. 2).

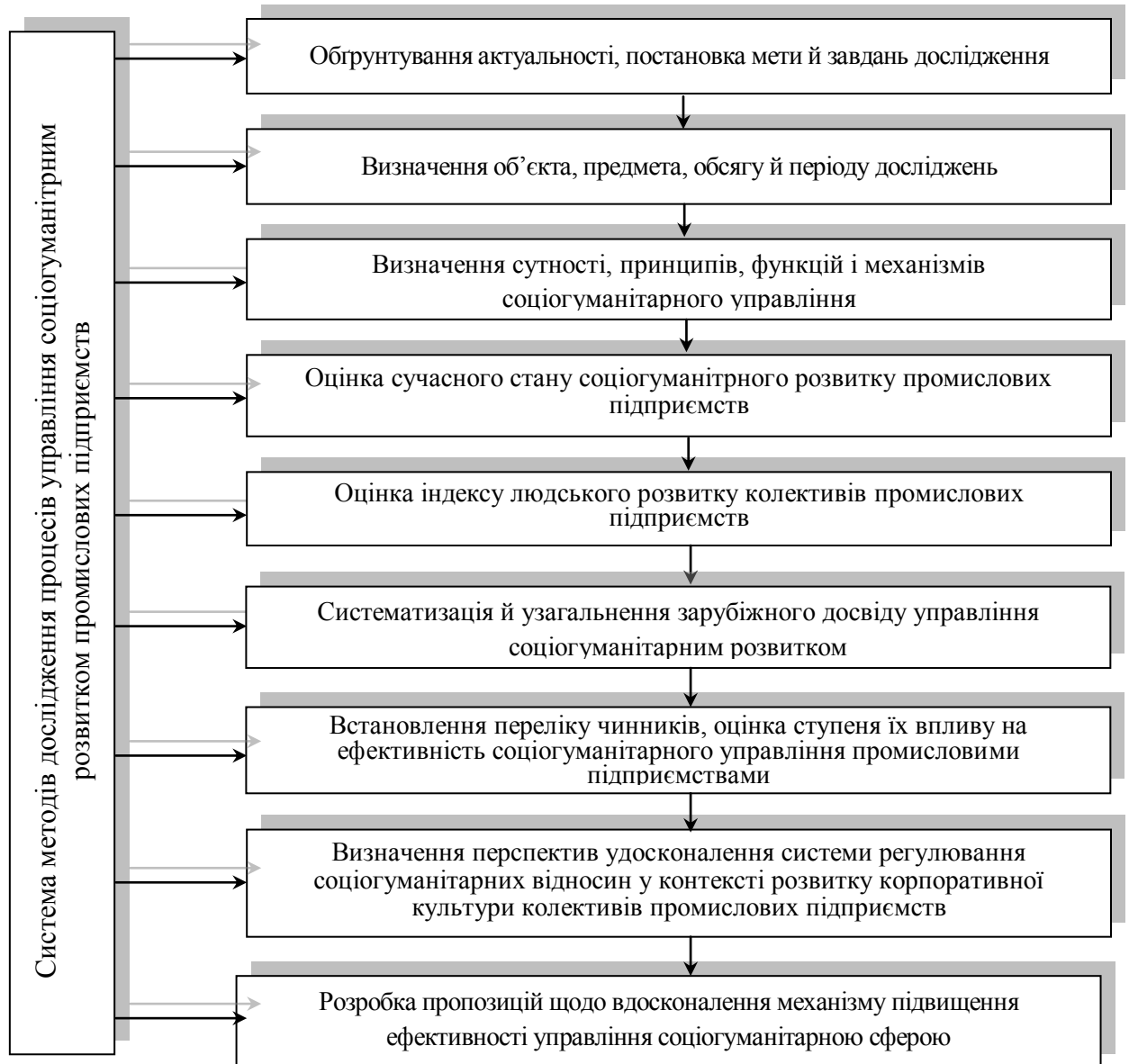

Рис. 2. Алгоритм дослідження процесів управління соціогуманітарним розвитком у контексті господарської діяльності промислового підприємства

Загалом, можна виділити такі основні підходи до дослідження проблем соціогуманітарного управління: конкретно-історичний, який передбачає вивчення відносин соціального управління як процесів, що перебувають у стані розвитку і зміни під впливом певних факторів; комплексний, який передбачає при вивченні відносин соціогуманітарного управління взаємозв'язок економічного, правового, соціально-психологічного й інших підходів до аналізу відносин управління; системний, що дає змогу розглядати і керовану, і керуючу підсистеми як цілісний

комплекс взаємозалежних, об'єднаних загальною метою елементів; виявити властивості системи, її внутрішні і зовнішні зв'язки; аспектний, який дає змогу досліджувати одну зі сторін відносин управління, одну з властивостей, що виявляються через зв'язок з тим видом відносин.

У другому розділі «Аналіз сучасного стану управління соціогуманітарним розвитком промислового підприємства» досліджено особливості формування зовнішнього і внутрішнього середовища соціогуманітарної діяльності промислового підприємства, проаналізовано існуючий стан управління соціогуманітарним розвитком промислового підприємства, дано оцінку медико-профілактичного, комунально-побутового та культурологічного рівня обслуговування трудового колективу промислового підприємства.

Серед чинників зовнішнього середовища, що впливають на ефективність соціогуманітарного управління промисловими підприємствами найбільшу питому вагу мають: рівень і ефективність соціального захисту населення з боку держави – 19%, рівень державної підтримки розвитку соціогуманітарної інфраструктури підприємств – 15,5%, доступність кредитних ресурсів – 13,8%, рівень податкового тиску – 9,5%. Серед чинників внутрішнього середовища найбільшою мірою впливають на ефективність соціогуманітарного управління промисловими підприємствами механізм формування і використання фонду соціогуманітарного розвитку – 18%, застосовувана система оплати праці і матеріального стимулювання на підприємстві – 17,6%, ефективність використання економічного потенціалу підприємства – 16,7%, забезпеченість підприємства об'єктами соціогуманітарної інфраструктури – 11,7%, кваліфікація кадрів системи управління соціогуманітарним розвитком на підприємстві – 8,1%.

Проблеми управління соціогуманітарним розвитком складні і багатоаспектні, мають комплексний характер і потребують системного підходу в дослідженнях. Тому, виникає необхідність у розробці методики оцінювання рівня соціогуманітарного розвитку як комплексного показника.

Виходячи з положення про те, що соціогуманітарний розвиток промислового підприємства – це триєдиний розвиток комунально-побутового обслуговування працівників промислового підприємства (Z_1), медико-профілактичного обслуговування (Z_2), культурологічного обслуговування (Z_3), то оцінку рівня соціогуманітарного розвитку промислового підприємства доцільно проводити з використанням інтегрального показника ($Z_{\text{заг}}$), що дозволяє вчасно виявити ознаки прогресу або сповільнення соціогуманітарного розвитку. Загальну модель оцінки соціогуманітарного розвитку промислового підприємства ($Z_{\text{заг}}$) можна представити у вигляді:

$$Z_{\text{заг}} = \langle Z_1, Z_2, Z_3 \rangle, \quad (1)$$

де Z_1 , Z_2 , Z_3 – показники, що характеризують рівень відповідно комунально-побутового, медико-профілактичного й культурологічного обслуговування працівників промислового підприємства.

Графічно модель інтегрального показника соціогуманітарного розвитку промислового підприємства представлена на рис. 3.

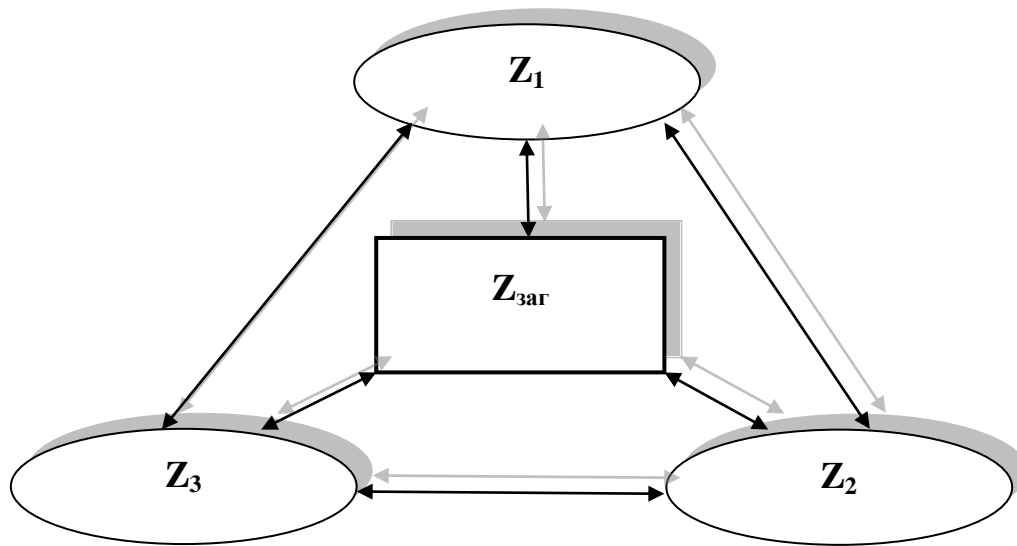

Рис. 3. Графічна модель інтегрального показника соціогуманітарного розвитку промислового підприємства

Оцінку рівня соціогуманітарного розвитку промислового підприємства необхідно проводити з використанням як якісних, так і кількісних критеріїв. Тільки взаємозалежна якісно-кількісна оцінка дозволить комплексно охарактеризувати рівень соціогуманітарного розвитку.

Реалізація заходів, спрямованих на прогресивні зміни в соціогуманітарній сфері, здатні значно підвищити загальний показник рівня розвитку колективу, що впливає на ефективність функціонування всього підприємства. Розвиток соціогуманітарної сфери підприємства виступає необхідною умовою для розвитку працівників.

Розрахунки оцінки рівня соціогуманітарного розвитку були проведені для ПАТ ТРЗ «Оріон», ТОВ «ОСП Корпорація Ватра», ТДВ «Булат» за п'ять останніх років. Коефіцієнт рівня соціогуманітарного розвитку усіх підприємств характеризується незначною динамікою з тенденцією до покращення. У 2013 році даний показник для підприємств ТДВ «Булат» та ПАТ ТРЗ «Оріон» знаходився на рівні 0,5, що свідчить про середній рівень соціогуманітарного розвитку даних підприємств. Слід зазначити, що чим ближчий даний показник до 1, тим вищий рівень соціогуманітарного розвитку, тому його фактичне значення на рівні 0,3 – 0,5 говорить про те, що підприємства мають проблеми у сфері комунально-побутового, медико-профілактичного та культурологічного обслуговування. У свою чергу, це свідчить про необхідність забезпечення достатньої кількості коштів на соціогуманітарні потреби працівників.

Незаперечним є той факт, що рівень соціогуманітарного розвитку промислових підприємств перебуває в прямо пропорційній залежності від їх економічного і фінансового стану, тому що більшість заходів, спрямованих на підвищення соціогуманітарної захищеності працівників підприємств і соціогуманітарної ефективності виробництва фінансуються з прибутку підприємств.

Аналізуючи стан соціогуманітарного розвитку на окремо взятому промисловому підприємстві, необхідно враховувати загальноекономічну ситуацію,

що склалася в країні, регіоні, де розташовані підприємства. Життя працівників складається не тільки з робочого часу, вони також користуються громадським транспортом, закладами сфери обслуговування, охорони здоров'я та інше. Таким чином, наскільки б гарні умови трудового життя підприємство не створило для своїх працівників, вони постійно знаходяться під впливом зовнішніх чинників: екологічних, політичних, соціально-економічних тощо.

Одним з головних чинників, що впливають на ефективність управління соціогуманітарним розвитком промислових підприємств є досягнутий у даному регіоні рівень життя населення. Під рівнем життя розуміють рівень добробуту населення, споживання матеріальних благ і послуг, сукупність умов і показників, що характеризують ступінь задоволення основних життєвих потреб. У свою чергу, добробут – це ступінь забезпеченості людей життєвими благами, засобами до існування.

Уявлення про те, що виробництво більшої кількості товарів і послуг є найкращим шляхом підвищення рівня життя і вирішення інших соціально-економічних завдань, є деякою мірою однобічним. Рівень життя може бути відносно низьким при високих показниках економічного зростання.

Встановлено, що на промислових підприємствах України фінансування соціогуманітарної компоненти господарської діяльності здійснюється за «залишковим» принципом і ставиться в залежність від темпів зростання матеріального виробництва. Про це свідчать показники величини витрат на згадані потреби проаналізованих промислових підприємств. Так, незважаючи на деяке збільшення обсягів соціальних витрат протягом останніх трьох років, їх величина по відношенню до доходів підприємств знаходиться на неприпустимо низькому рівні. Це пояснюється спадом виробництва та збуту продукції, відсутністю інвестування та фінансових можливостей. Власне ці обставини обумовили розпродаж об'єктів соціогуманітарної сфери. В цих умовах представляється доцільним удосконалення механізму управління соціогуманітарною компонентою господарської діяльності промислового підприємства.

У третьому розділі **«Удосконалення механізму управління соціогуманітарною компонентою господарської діяльності промислового підприємства»** здійснено формування засад організаційно-економічного механізму удосконалення управління розвитком соціогуманітарної компоненти господарської діяльності промислового підприємства, означено стратегію соціогуманітарного розвитку промислового підприємства, запропоновано послідовність визначення ефективності соціогуманітарних заходів в умовах промислового підприємства.

В умовах ринкової економіки відносини між найманими робітниками і керівниками підприємств будуються на принципово новій основі. Мета керівників – це успіх на ринку і, відповідно, одержання максимально можливого прибутку при мінімумі витрат. Наймані робітники намагаються одержати більшу матеріальну винагороду при меншому обсязі виконуваних робіт. Таким чином, визначення взаємовигідного компромісу між очікуваннями найманих робітників і інтересами керівників підприємств є головним завданням ефективної системи стимулювання працівників. Ці обставини обумовлюють необхідність формування організаційно-економічного механізму стимулювання розвитку соціогуманітарної сфери в умовах

промислового підприємства, у якому активуються соціальні, трудові та ін. чинники (рис. 4).

Рис. 4. Організаційно-економічний механізм стимулювання розвитку соціогуманітарної сфери в умовах промислового підприємства

У контексті проведення в Україні реформ пріоритетними цілями їх фінансування є людський розвиток. Серед них:

- створення кожному працюючому та дієздатному громадянину умов, що дають йому змогу продуктивно та ефективно працювати і працею підтримувати власний добробут;
- посилення адресної соціальної підтримки з боку держави, у першу чергу, слабозахищеним;
- здійснення комплексних заходів і спеціальних програм у сфері оплати праці і обслуговування, політики зайнятості тощо;
- реформування соціогуманітарної сфери на основі розумного поєднання принципів платності і безкоштовності послуг охорони здоров'я, комунально-побутового обслуговування, освіти, культури.

Україна – держава, яка у Європі за набором природних, трудових, інтелектуальних ресурсів перебуває на першому місці, а за рівнем доходів населення – на передостанньому. Аналіз основних соціогуманітарних проблем України показує, що за останні роки становище майже на всіх напрямках соціогуманітарного й економічного розвитку різко погіршилося. Виявлені чинники, які справляють найбільший негативний вплив на рівень соціогуманітарного розвитку промислових підприємств представлено в табл. 1.

Перелік чинників, які справляють негативний вплив на соціогуманітарний розвиток промислових підприємств

№	Чинники	Ступінь впливу чинника	Ранг
1	Недосконалість бюджетних і міжбюджетних відносин	6,39	7
2	Високий рівень диференціації розвитку регіонів	12,86	4
3	Скорочення чисельності населення	10,07	5
4	Рівень безробіття	3,67	10
5	Недостатня урегульованість відносин між центром і регіонами	17,85	1
6	Проблеми працевлаштування	4,45	9
7	Безсистемність господарювання	8,98	6
8	Зловживання керівників підприємств	5,77	8
9	Незадовільний інвестиційний клімат	16,09	2
10	Низька конкурентоспроможність продукції, що випускається	13,87	3

Ці обставини обумовлюють розробку парадигми удосконалення управління соціогуманітарною сферою як компонентою господарської діяльності промислового підприємства в ланцюзі: держава – галузь, підприємство – споживачі продукції, робіт та послуг (рис. 5).

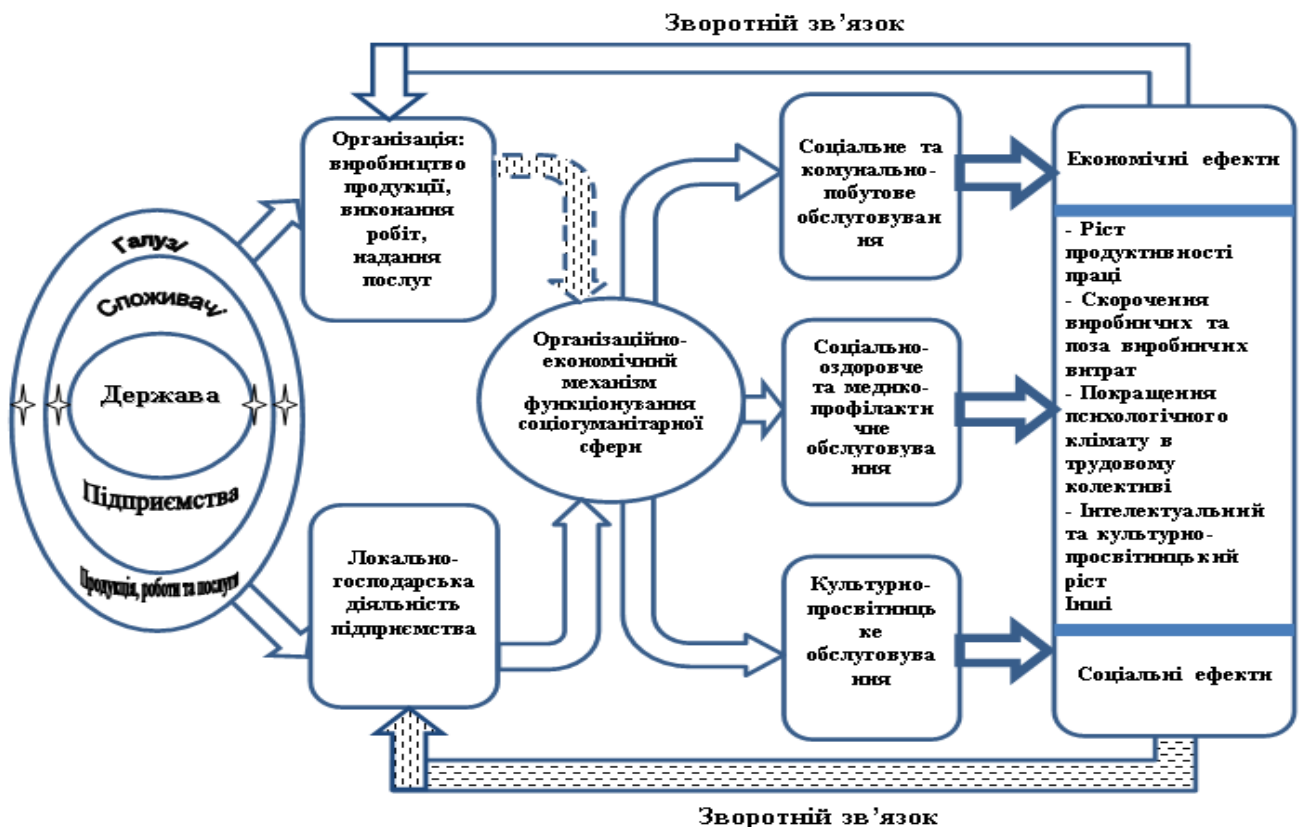

Рис. 5. Парадигма удосконалення управління соціогуманітарною сферою як компонентою господарської діяльності промислового підприємства в ланцюзі: держава – галузь, підприємство – споживачі продукції, робіт та послуг

Для забезпечення ефективності соціогуманітарного розвитку промислових підприємств за вищевказаними напрямками кожне підприємство повинне мати на своєму балансі або мати доступ до певного набору об'єктів соціогуманітарної інфраструктури. У роботі запропоновано модель формування оптимального складу об'єктів соціогуманітарного спрямування та інфраструктури промислових підприємств (рис. 6).

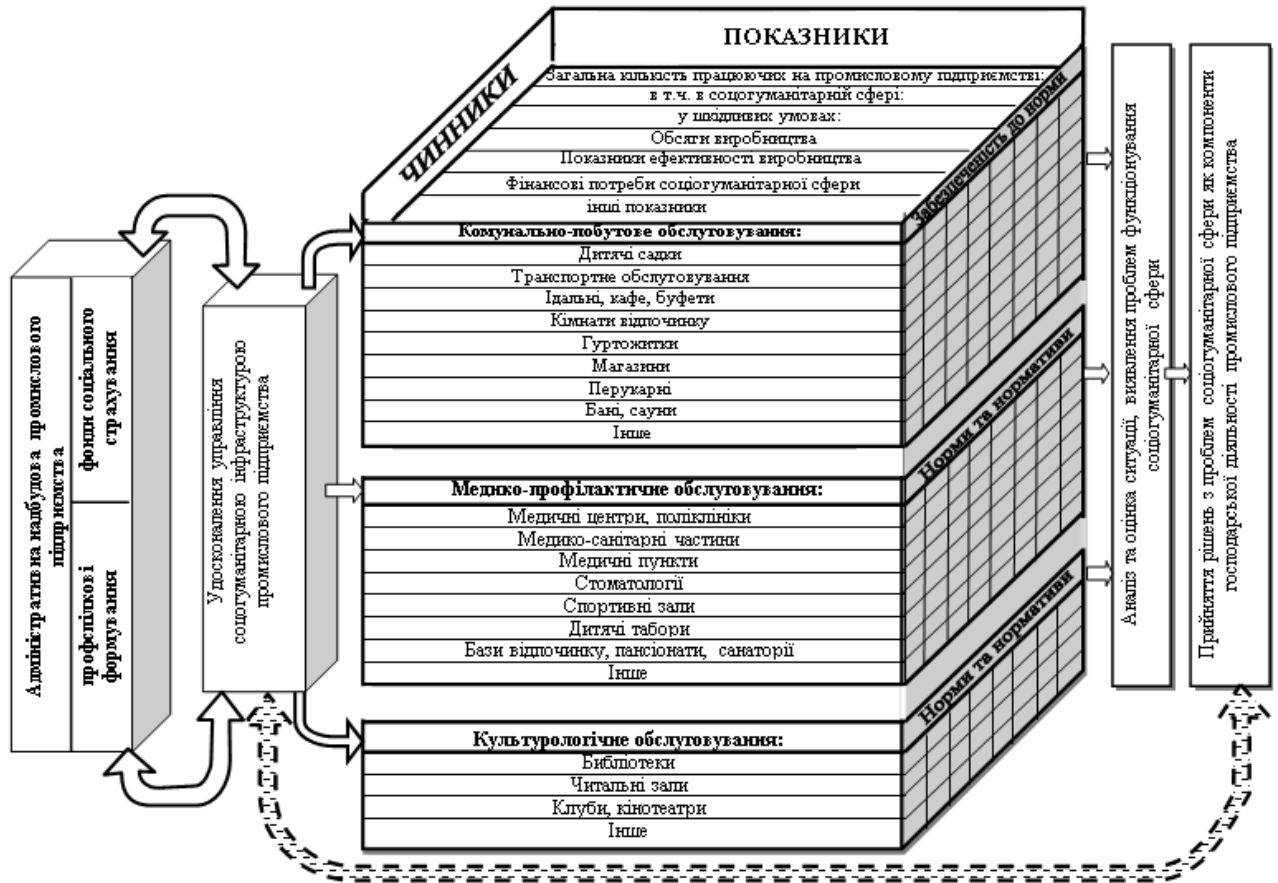

Рис. 6. Модель формування оптимального складу об'єктів соціогуманітарної інфраструктури промислових підприємств

Практика впровадження інновацій у функціонування соціогуманітарної сфери на промислових підприємствах свідчить, що показниками економічних ефектів впровадження заходів, які підвищують їх ефективність, відповідно до «загальної методики визначення ефективності» є: зростання прибутку за рахунок зменшення непродуктивних витрат; зростання доходів за рахунок зниження витрат і надбавок до цін за послуги високої якості. Це потребує розробки алгоритму реалізації заходів соціогуманітарного розвитку промислового підприємства (табл. 2). У них знаходять віддзеркалення і такі чинники як активізація науково-технічної творчості (у кількості поданих і упроваджених пропозицій); розширення асортименту, номенклатури медико-профілактичних, культурологічних та комунально-побутових послуг (у видах послуг); зростання обсягів робіт, обслуговування тощо.

Алгоритм реалізації заходів соціогуманітарного розвитку промислового підприємства

Етапи реалізації	Перелік заходів, види виконуваних робіт
1. Підготовчий	Уточнення структури плану, складання графіка розробки плану, розробка форм робочої документації, розподіл функціональних обов'язків між виконавцями
2. Аналітичний	Підведення підсумків виконання попередніх планів соціогуманітарного розвитку, дослідження соціальної структури колективу, умов праці і відпочинку працівників, рівня оплати праці, проведення соціологічних досліджень
3. Розрахунковий	Визначення планових показників, що характеризують рівень реальних доходів і майнової забезпеченості працівників, соціальної захищеності, споживання матеріальних благ, культурних і побутових послуг, житлові умови членів трудового колективу, умов праці, ступінь задоволення потреб працівників підприємства у сферах фізичного, духовного і соціального розвитку, стан здоров'я і тривалість життя працівників, рівень суспільно-правових гарантій, що мають працівники підприємства
4. Контрольний	Розробка системи контролю за реалізацією плану соціогуманітарного розвитку, що включає сформовану на підприємстві систему обліку, контролю і звітності

Соціальні ефекти важко піддаються розрахункам, проте також мають істотний вплив на стан і ефективність роботи промислового підприємства. Розподіл показників ефективності управління соціогуманітарною сферою в умовах промислового виробництва представлено на рис. 7.

Безпосередньо на підприємствах для визначення економічної ефективності тих або інших заходів в цілому користуються загальноприйнятими методиками. Експериментальна перевірка цих методик в різних галузях виробничої сфери показала, що загальним їх недоліком є те, що в них не враховуються особливості функціонування промислових, зокрема, машинобудівних підприємств, в них упущено окремі соціальні ефекти.

В даний час загальновизнаним є положення про те, що ефективність повинна визначатися як відношення результатів впроваджень до витрат на їх досягнення. Розглядаючи ефективність наприклад медико-профілактичного обслуговування в економічному і соціальному планах, слід враховувати, що соціальні показники є головними, визначаючими, а госпрозрахункові – обов'язковою умовою досягнення високих соціальних результатів (розвитку демократичного способу життя, збереження зовнішнього середовища, поліпшення умов життя народу, стирання відмінностей між містом і селом).

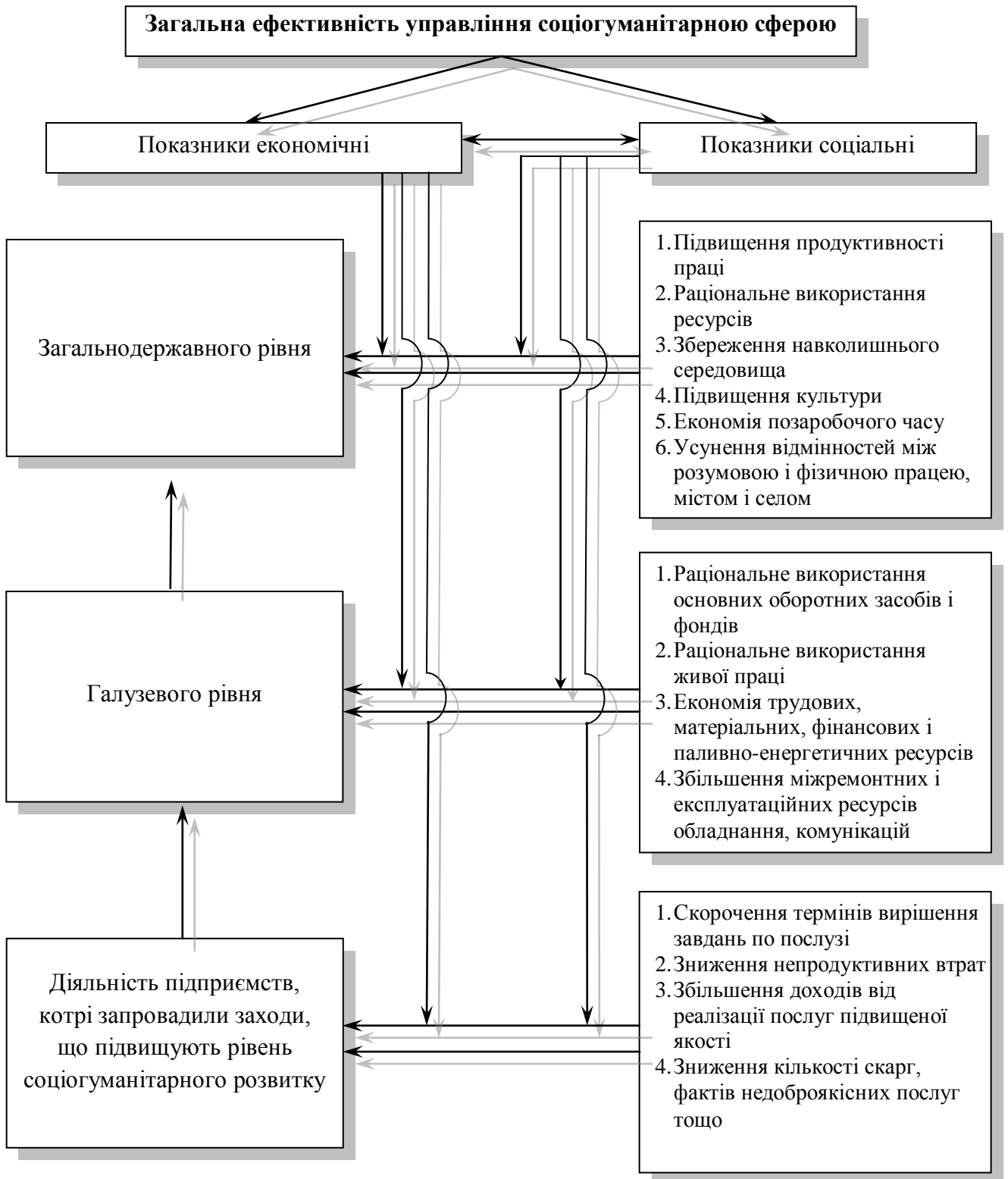

Рис. 7. Показники ефективності управління соціогуманітарною сферою в умовах промислового підприємства

Таким чином, узагальненим показником ефективності медико-профілактичних послуг служить певний коефіцієнт економічної ефективності витрат на впровадження заходів, що підвищують медико-профілактичне обслуговування, який можна визначити за допомогою формули:

$$E_n^k = \frac{\Delta\Pi \sum p_{i\text{ч.}}}{K_n^k} \geq E_n, \quad (2)$$

де E_n^k – коефіцієнт економічної ефективності медико-профілактичних послуг; $\Delta\Pi \sum p_{i\text{ч.}}$ – сумарний річний приріст прибутку (доходу) від впровадження пропозицій; K_n^k – передвиробничі одноразові витрати на розробку і впровадження заходів, що підвищують якість медико-профілактичного обслуговування; E_n – нормативний коефіцієнт економічної ефективності капітальних вкладень ($E_n=0,15$).

Аналогічним чином визначаються ефективність культурологічних та комунально-побутових заходів.

На сучасному етапі розвитку виробництва крім ефективного планування соціального розвитку необхідна повна мобілізація соціально-психологічних факторів, посилення соціогуманітарної спрямованості управління виробничими підприємствами. У зв'язку з цим виникає необхідність у вдосконаленні управління соціогуманітарними процесами, підвищенні ефективності соціогуманітарного розвитку промислових підприємств. Важливу роль у цьому можуть відіграти служби соціогуманітарного розвитку підприємств, що в більшості випадків були ліквідовані в ході приватизації, реорганізації, зміни власників тощо.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі запропоновано нове вирішення наукового завдання щодо удосконалення управління соціогуманітарним розвитком як компонентом господарської діяльності промислового підприємства шляхом аналізування та оцінювання діяльності окремих промислових підприємств України, обґрунтування організаційно-економічного механізму управління соціогуманітарним розвитком в умовах промислового підприємства, визначення пріоритетних напрямів, серед яких медико-профілактичне, комунально-побутове та культурологічне обслуговування. На основі отриманих результатів представляється можливим сформулювати наступні висновки:

1. Вітчизняний та зарубіжний досвід управління соціогуманітарним розвитком промислових підприємств показує, що ефективна соціальна політика, прозорість у відносинах з виробниками зумовлюють зростання продуктивності праці, фінансових показників діяльності ін. Перенесення акцентів із забезпечення темпів економічного зростання на стабільний соціогуманітарний розвиток дає змогу в майбутньому досягти більшого як соціального, так і економічного ефекту. Встановлено, що сучасний менеджмент переходить до соціально-орієнтованої концепції управління, яка базується на соціальному партнерстві, корпоративній культурі та соціальній відповідальності.

2. Запропоновано авторське визначення економічної категорії «управління соціогуманітарним розвитком промислового підприємства» як компонентом його господарської діяльності, яке полягає у виділенні специфічних цілей, закономірностей та принципів і характеризується системою керівних, регулятивних

та організаційно-економічних заходів. Серед принципів виділено: соціальне партнерство, відповідальність, стабільність тощо. Використання цих принципів дає змогу керівникам і фахівцям підприємства здійснювати ефективне управління соціогуманітарною компонентою господарської діяльності промислового підприємства.

3. Сформовано перелік чинників зовнішнього (рівень і ефективність соціального захисту населення з боку держави – 20%, рівень державної підтримки розвитку соціогуманітарної інфраструктури підприємств – 16,5%, доступність кредитних ресурсів – 12,6%, рівень податкового тиску – 8,5%) і внутрішнього середовища (механізм формування і використання фонду соціогуманітарного розвитку – 19%, застосовувана система оплати праці і матеріального стимулювання на підприємстві – 15,6%, ефективність використання економічного потенціалу підприємства – 17,8%, розвиненість соціогуманітарної інфраструктури – 11,7%), які справляють негативний вплив на ефективність управління розвитком промислових підприємств. Управління впливом чинників зовнішнього та внутрішнього середовища на результативність управління соціогуманітарним розвитком промислових підприємств дає змогу реалізувати заходи для мінімізації негативного впливу цих чинників, використовувати потенційні можливості підвищення соціальної ефективності функціонування промислових підприємств. Як результат, можна очікувати на підвищення рівня середньомісячної заробітної плати, тривалості життя працюючих на промислових підприємствах, питомої ваги кваліфікованих працівників, рівня економічної активності населення, індексу умовного здоров'я ін.

4. Встановлено, що одним з чинників, що значною мірою визначає ефективність управління соціогуманітарним розвитком промислових підприємств, є їх забезпеченість об'єктами соціогуманітарної інфраструктури. Виходячи з цих обставин, у контексті організаційно-економічного механізму запропоновано модель формування оптимального складу об'єктів соціогуманітарної інфраструктури промислових підприємств, яка може бути використана підприємствами при вирішенні проблеми у наступному варіанті: постановка мети, оцінка ситуації, виявлення проблем та прийняття управлінських рішень для забезпечення ефективного соціогуманітарного розвитку, підвищення якості й оперативності управління в умовах ринку та зменшення імовірності нерациональних витрат підприємства.

5. Застосування методичного підходу до комплексної оцінки рівня соціогуманітарного розвитку промислового підприємства, що включає оцінку рівня комунально-побутового, медико-профілактичного та культурологічного обслуговування працівників промислового підприємства дозволить вчасно виявити ознаки прогресу або сповільнення соціогуманітарного розвитку промислового підприємства.

6. Для тактичних цілей ефективного соціогуманітарного розвитку в умовах промислових підприємств пропонується використовувати критерій соціального захисту, а для оцінки перспективного розвитку – використовувати індекс людського розвитку. При цьому запропоновано використовувати критерії прямого та непрямого впливу на його рівень розвитку.

Оцінка індексу людського розвитку в умовах промислових підприємствах

різних регіонів показала, що найбільш сприятливий вплив на соціогуманітарний розвиток промислових підприємств має соціальне середовище непрямого впливу.

7. Запропоновано організаційно-економічний механізм стимулювання розвитку соціогуманітарної сфери в умовах промислового підприємства, яка поєднує медико-профілактичне, культурологічне та комунально-побутове обслуговування, за рахунок чого відбувається поліпшення житлових умов та умов праці робітників.

8. Внесено рекомендації щодо виділення функцій служби соціогуманітарного розвитку як компоненти господарської діяльності промислового підприємства, основними напрямками діяльності якої є: проведення прикладних соціологічних досліджень, пошук шляхів удосконалення розвитку трудових колективів промислових підприємств, планування та прогнозування показників їх розвитку, а також розробка й упровадження заходів, спрямованих на вирішення соціогуманітарних проблем ін. Це дасть можливість підвищити ефективність управління соціогуманітарним розвитком промислових підприємств, забезпечити раціональне використання ресурсів, зростання продуктивності праці і підвищення ефективності виробництва, координації розробки й реалізації планів, цільових комплексних програм соціогуманітарного розвитку промислового підприємства.

9. У результаті проведених розрахунків економічної ефективності заходів соціогуманітарного спрямування встановлено, що управління соціогуманітарним розвитком промислових підприємств впливає не лише на покращення медико-профілактичного, культурологічного та комунально-побутового обслуговування, а і соціального захисту працюючих, підвищенню рівня якості життя та ефективності роботи підприємства загалом.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації

1.1. Монографії

1. Слободян Н.О. Удосконалення управління соціогуманітарною компонентою господарської діяльності промислового підприємства: колективна монографія / Н.О. Слободян, Л.М. Слободян, О.Б. Погайдак. – Вид-во Астон, 2014. – 217 с. (4,56 друк. арк.).

1.2. Публікації у науково-фахових виданнях України:

2. Слободян Н.О. Парадигма удосконалення управління соціогуманітарною компонентою господарської діяльності підприємства (Теоретико-методологічна модель її розвитку в ланцюзі: держава - галузь, підприємство – споживачі продукції, робіт та послуг) / Н.О. Слободян // Галицький економічний вісник. – 2014. – № 4 (47). – С. 116-122. (0,48 друк. арк.).

3. Слободян Н.О. Удосконалення планування соціогуманітарного розвитку промислового підприємства (Адаптація методичних підходів до планування відповідно вимог ЄС) / Н.О. Слободян, Б.М. Андрушків, О.Б. Погайдак // Вісник ЖНАЕУ. – 2015. – № 1. – С. 71-78. (1,2 друк. арк.).

4. Слободян Н.О. Інформаційне забезпечення управління споживанням лікувально-оздоровчих послуг. Теоретичні підходи / Н.О. Слободян // Соціально-

економічні дослідження в перехідний період. – 2005. – Вип. 3. – С. 317-321. (0,2 друк. арк.).

1.3. Статті у наукових періодичних виданнях іноземних держав та публікації у виданнях України, занесених до міжнародних наукометричних баз

5. Слободян Н.О. Особливості трансформації соціогуманітарної сфери підприємства до Європейських вимог (Проблеми алгоритмізації розвитку корпоративної культури) / Н.О. Слободян, Б.М. Андрушків // Сталий розвиток економіки. – 2014. – № 5. – С. 97-123. (0,78 друк. арк.).

6. Слободян Н.О. Організаційно-економічний механізм управління розвитком соціогуманітарної компоненти господарської діяльності / Н.О. Слободян, О.Б. Погайдак // Інноваційна економіка. – 2014. – № 5. – С. 115-130. (1,02 друк. арк.).

7. Слободян Н.О. Теоретичні засади організації внутрігосподарського партнерства та управління соціогуманітарною сферою в умовах промислового підприємства [Електронний ресурс] / Н.О. Слободян, Б.М. Андрушків, О.Б. Погайдак // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2014. – Вип. 1 (10). – С. 8-21. – Режим доступу до журн.: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2014/14abmupp.pdf>. (0,85 друк. арк.).

2. Опубліковані праці апробаційного характеру:

8. Слободян Н.О. Проблеми соціального захисту працівників промислових підприємств / Н.О. Слободян // Збірник тез доповідей III Міжнародної конференції молодих учених та студентів «Актуальні задачі сучасних технологій» Тернопільського національного технічного університету ім. І.Пулюя – Тернопіль: ТНТУ ім. І.Пулюя, 2014. – С.364. (0,07 друк. арк.).

9. Слободян Н.О. Шляхи покращення медичного обслуговування працівників в умовах промислових підприємств / Н.О. Слободян, Б.М. Андрушків // Збірник тез доповідей XVIII наукової конференції Тернопільського національного технічного університету – Тернопіль: ТНТУ ім. І.Пулюя, 2014. – С.232. (0,08 друк. арк.).

10. Слободян Н.О. «Кріпацтво» сьогодні і його економічна ефективність / Н.О. Слободян, О.Н. Литвинова // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми та перспективи розвитку теорії і практики обліку, контролю, економічного аналізу і статистики» (Тернопіль, 2014). – С.81-83. (0,12 друк. арк.).

11. Слободян Н.О. Удосконалення управління соціогуманітарною компонентою господарської діяльності машинобудівного підприємства / Н.О. Слободян // Збірник тез доповідей XVIII наукової конференції Тернопільського національного технічного університету – Тернопіль: ТНТУ ім. І.Пулюя, 2014. – С. 261. (0,08 друк. арк.).

12. Слободян Н.О. Інформація як засіб управління / Н.О. Слободян, Я.О. Побурко // Матеріали X наукової конференції Тернопільського державного технічного університету – Тернопіль: ТДТУ ім. І.Пулюя, 17-18 травня 2006. – С. 265. (0,06 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Слободян Н.О. Удосконалення управління соціогуманітарною компонентою господарської діяльності промислового підприємства. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Тернопіль, 2015.

У дисертації уточнено понятійно-категорійний апарат у сфері управління соціогуманітарною компонентою господарської діяльності промислового підприємства. Досліджено теоретичні засади реалізації соціогуманітарної парадигми підвищення рівня обслуговування трудового колективу шляхом удосконалення управління соціогуманітарною компонентою господарської діяльності промислового підприємства, у т.ч. медико-профілактичного, культурологічного та комунально-побутового, що дозволить не лише посилити контроль та відповідальність за якість обслуговування, а й ефективність роботи підприємства.

Розроблено концептуальні засади формування організаційно-економічного механізму управління соціогуманітарною сферою в умовах промислового підприємства. У контексті розробленої парадигми визначено підходи до формування інтегрального показника оцінки індексу людського розвитку в умовах промислових підприємств.

Ключові слова: управління, соціогуманітарна сфера, медико-профілактичне, культурологічне, комунально-побутове обслуговування.

АННОТАЦИЯ

Слободян Н.О. Усовершенствование управления социогуманитарным компонентом хозяйственной деятельности промышленного предприятия. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Тернопольский национальный технический университет имени Ивана Пулюя, Тернополь, 2015.

Диссертация направлена на решение проблем развития теоретических основ и разработку прикладных рекомендаций относительно совершенствования управления социогуманитарным развитием промышленного предприятия, что будет способствовать повышению социальной эффективности деятельности предприятий в условиях трансформационной экономики. Актуальность темы обусловлена тем, что многие аспекты управления социогуманитарным развитием промышленного предприятия как компонентом хозяйственной деятельности, развитие трудового коллектива, его медико-профилактическое, культурологическое, коммунально-бытовое обслуживание остаются недостаточно изученными. Поэтому, существует объективная необходимость дальнейшего исследования этой проблематики, разработки и совершенствования организационно-экономического механизма управления социогуманитарной сферой в условиях промышленного предприятия.

Целью диссертационного исследования является научное обоснование и разработка теоретико-методических и прикладных основ совершенствования управления социогуманитарным развитием промышленного предприятия как компонента хозяйственной деятельности.

Объектом исследования является процесс усовершенствования управления социогуманитарным развитием трудового коллектива промышленного предприятия в условиях нестабильного общества, экономики.

В работе раскрыты содержание, принципы и цели организации управления социогуманитарным развитием промышленного предприятия как его хозяйственного компонента, дана общая характеристика опыта управления социогуманитарным развитием предприятия в Европейском контексте, рассмотрен алгоритм формирования информационной базы исследования эффективности хозяйственной деятельности промышленного предприятия и ее социогуманитарного компонента.

В диссертации исследованы особенности формирования внешней и внутренней среды социогуманитарной деятельности промышленного предприятия, проанализировано текущее состояние управления социогуманитарным развитием промышленного предприятия, дана оценка медико-профилактического, коммунально-бытового и культурологического уровня обслуживания трудового коллектива промышленного предприятия.

Предложено категорию управления социогуманитарной сферой в цепи: «государство – обслуживающие отрасли, предприятия – потребители услуг», раскрыта её экономическая сущность, которая рассматривается с позиций повышения уровня жизни и заключается в определении классификационных признаков, что позволяет внедрить научно обоснованную систему социогуманитарного обслуживания.

В диссертационном исследовании осуществлено формирование основ организационно-экономического механизма совершенствования управления развитием социогуманитарного компонента хозяйственной деятельности промышленного предприятия, отмечено стратегию социогуманитарного развития промышленного предприятия, предложено последовательность определения эффективности социогуманитарных мероприятий в условиях промышленного предприятия.

Анализ социогуманитарных проблем Украины показал, что за последние годы положение почти на всех направлениях социогуманитарного и экономического развития резко ухудшилось. Выявлены факторы, которые оказывают наиболее негативное влияние на уровень социогуманитарного развития промышленных предприятий. Эти обстоятельства обуславливают разработку парадигмы совершенствования управления социогуманитарной сферой как компонента хозяйственной деятельности промышленного предприятия в цепи: государство - отрасль, предприятие - потребители продукции, работ и услуг.

Для обеспечения эффективности социогуманитарного развития промышленных предприятий каждое предприятие должно иметь на своем балансе или иметь доступ к определенному набору объектов социогуманитарной инфраструктуры. В работе предложена модель формирования оптимального состава

объектов социогуманитарного направления и инфраструктуры промышленных предприятий.

На современном этапе развития производства кроме эффективного планирования социального развития необходима полная мобилизация социально-психологических факторов, усиление социогуманитарной направленности управления производственными предприятиями. В связи с этим возникает необходимость в совершенствовании управления социогуманитарными процессами, повышении эффективности социогуманитарного развития промышленных предприятий. Важную роль в этом могут сыграть службы социогуманитарного развития предприятий, которые, в большинстве случаев, были ликвидированы в ходе приватизации, реорганизации, смены собственников.

Полученные результаты работы послужат научной основой в разработке концептуально-теоретических, методических и практических основ усовершенствования управления социогуманитарным развитием промышленного предприятия.

Ключевые слова: управление, социогуманитарная сфера, медико-профилактическое, культурологическое, коммунально-бытовое обслуживание.

ANNOTATION

Slobodian N.O. Improvement of social and humanitarian component management of economic activity of the industrial enterprise. – Manuscript.

Thesis for obtaining scientific degree Candidate of Economic Sciences, in specialty 08.00.04 – Economics and management of enterprises (by types of economic activities). – Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ternopil, 2015.

The conceptual and categorical apparatus in the sphere of social and humanitarian component of economic activity of the industrial enterprise has been clarified in the thesis.

It has been researched the theoretical basis of implementation the social and humanitarian paradigm, improving the level of service (labor collective) workers by improving the management social and humanitarian component of economic activity of the industrial enterprise including medical and preventive service, cultural and housing and municipal service that will allow not only to enhance the control and responsibility for quality of service and also efficiency of the enterprise.

The conceptual principles of organizational and economic mechanism of relationship management between entities have been developed and improved. The model-matrix of forming the optimal composition of objects of the social and humanitarian orientation and infrastructure of machine building enterprises has been constructed in the context of the developed paradigm.

Key words: management, social and humanitarian sphere, medical and preventive service, cultural service, housing and municipal service.